

Historielaget Hommelviks Venner 1980 – 2005

Jubileumsberetning ved Aage Moan

Del 1 – Et historielag blir til

Hvorfor historielag?

I forordet til bind 1 av Malvik bygdebok fra 1959 skriver forfatteren Leif Halse at flere interesserte malvikinger har samlet lokalhistorisk stoff og etterlatt seg opptegnelser av stor verdi for arbeidet med bygdeboka. Han navngir personer som er født midt på 1800-tallet. Ja, den eldste kom faktisk til verden i 1769!

Interessen for lokalhistorie har altså eksistert hos enkeltmennesker "til alle tider". Men det har også vært perioder der det var om å gjøre å "glemme" fortida. For eksempel var de første tiårene etter 2. verdenskrig først og fremst viet gjenreisning og modernisering av landet. Målet var økonomisk vekst og høyere levestandard. Det var ikke mange som hadde tanker for å bevare det gamle. Kanskje var det også en psykologisk reaksjon etter krigsårene å ville fortrenge fortida?

Etter hvert kunne en imidlertid registrere en voksende interesse for lokalhistorie i Malvik. For eksempel fikk Kulturstyret henvendelser om å danne et historielag i kommunen. I den anledning ble det vinteren 1979 arrangert åpne møter både i Hommelvik og Ytre Malvik for å lodde stemningen. Det sentrale spørsmålet var om en burde etablere et lag som skulle omfatte hele kommunen eller om det skulle være ett lag for Hommelvik og omegn, og ett for Ytre Malvik.

Enkelte mente at arbeiderkulturen på industristedet Hommelvik og bondekulturen i Malvik var så forskjellig at det var naturlig med to lag. Mot dette ble det argumentert at primærnæringene også hadde vært dominerende i Hommelvik før 1880-årene og at mange hommelvikinger har røttene sine fra jordbruksbygda Mostadmarka. Motsetningene mellom debattantene var så pass store, at en ikke kom fram til noen løsning. Interessen for å danne historielag var imidlertid fortsatt til stede. Som vi vet, fikk vi etter hvert to lag i kommunen. Ja, Mostadmark jernverk har til og med fått sin egen venneforening.

Det var ingen tilfeldighet at det første historielaget i kommunen ble etablert i Hommelvik. På 1950- og 60-tallet hadde flere fine, eldre bygninger i sentrum forsvunnet som følge av branner og riving. Denne tendensen fortsatte i 1970-årene. Flere og flere oppdaget at stedet var i ferd med å miste sin sjel. Det virket som om kommunens egen kultursektor ikke så det som sin oppgave å være motvekt mot "bygningmessige vedtak" ved teknisk etat. Initiativet måtte komme fra grasrota, og på slutten av tiåret begynte enkelte for alvor å reagere på kommunens rivingsiver. Enkeltvis var det imidlertid sjelden at en nådde fram med sine henvendelser til myndighetene. Rivingsmotstanden måtte på en eller annen måte organiseres.

Etableringen

På etterjulsvinteren i 1980 lanseres det gjennom to leserinnlegg i Malvik bygdeblad ideer om å etablere en organisasjon som kan arbeide for å "sikre fortida og delta i planleggingen av framtida" i Hommelvik. En var særlig opptatt av å redde det som var igjen av gamle bygninger i sentrum. Gjennom leserinnleggene blir interesserte hommelvikinger oppfordret til å delta på et åpent møte den 19. mars for å diskutere ideene. Alle politikerne i kommunen ønskes også velkommen.

I en forhåndsomtale av møtet i Stjørdalens Blad framgår det at initiativtakerne regner med at en forening vil bli stiftet. Navnet en hittil hadde kommet fram til var "Hommelviks Venner", men det understrekes at foreningen på ingen måte skal være en ny velforening for Hommelvik sentrum: "Vi håper å bli en effektiv press- og initiativgruppe overfor kommunen". Til møtet hadde en invitert reguleringsarkitekten ved teknisk kontor for å presentere forslagene til prinsipplan for sentrumsområdet. En hadde også fått tak i en representant fra Institutt for arkitekturhistorie som skulle redegjøre for vern av eldre bygninger med utgangspunkt i "Sjøgata-prosjektet" i Mosjøen.

Diskusjonen på møtet dreide seg i stor grad om hovedprofilen til en eventuell forening. Skulle den først og fremst ta vare på Hommelviks særpregete historie eller fungere som en pressgruppe overfor kommunen når stedets framtid skulle planlegges? Noen mente at organisasjonen burde være en koordinator for velforeningene i spesielle saker, ved siden av at den skulle samle inn historisk verdifullt materiale. Argumentet var at velforeningene ikke evnet å ta vare på totalmiljøet. Andre hevdet at en slik forening bare ville overlapse velforeningenes virksomhet. De gikk inn for at en burde satse på et rent historielag.

Det viste seg at uenigheten mellom de to fløyene var for stor til at møtet kunne fatte noe formelt vedtak om å stifte forening. En vedtok imidlertid å nedsette en arbeidsgruppe for å se nærmere på synspunktene og utarbeide et program for virksomheten. Gjennom et nytt innlegg i Malvik bygdeblad noen uker seinere innkalte arbeidsgruppa til konstituerende møte den 21. mai. Dette kan tolkes bare på én måte: Gruppa hadde i realiteten bestemt seg for å danne en forening, til tross for at det ikke var avklart hva den skulle arbeide med. Det nye møtet vedtok at foreningen skulle hete Historielaget Hommelviks Venner og være et rent historielag.

Møtet vedtok også at laget i første omgang skulle konsentrere seg om fire arbeidsområder: registrering av husmannsplasser, setervoller og stedsnavn; kartlegging av sjøliv og fiskermiljø; folk i arbeid og fritid; samt innsamling av bilder og gjenstander som kunne være av interesse for å belyse stedets historie. Det ble oppnevnt kontaktmenn for hvert arbeidsområde og valgt et interimstyre som skulle presisere lagets oppgaver. Interimstyret skulle også utforme forslag til vedtekter og organisasjonsstruktur. Det skulle seinere innkalles til et medlemsmøte for å diskutere forslagene.

Stiftelsesmøtet 27. november 1980

På en måte kan en si at historielaget startet virksomheten sin etter det åpne møtet 19. mars 1980, ved at ideene om en forening ble fulgt opp av en arbeidsgruppe. Men den formelle stiftelsen av Historielaget Hommelviks Venner (HHV) skjedde på et medlemsmøte 27. november 1980, da interimstyret presenterte forslagene sine og lagets formål og vedtekter ble vedtatt. Paragrafene tok utgangspunkt i normene for vedtekter som Landslaget for lokalhistorie hadde utarbeidet, og som de fleste historielag hadde holdt seg til med visse lokale tilpasninger.

Interimstyret hadde brukt mye tid på å diskutere hvordan laget skulle organiseres. En endte opp med en tradisjonell styresammensetning med formann, sekretær, kasserer og vararepresentant. Ved siden av administrative oppgaver skulle styret ha ansvaret for å arrangere medlemsmøter og utflukter.

Hovedtyngden av lagets virksomhet skulle imidlertid foregå i nærmere definerte arbeidsgrupper. Gruppene skulle deles inn i tråd med de fire arbeidsområdene som er nevnt ovenfor. I tillegg ble det opprettet en egen gruppe som skulle ta seg av innsamling av gjenstander til et museum som en så for seg i framtida. Hver gruppe var pålagt å legge fram program for kommende arbeidsår.

Som nevnt skulle Hommelviks Venner være et rent historielag og ikke en pressgruppe overfor kommunen. Likevel er det ingen tvil om at bevaring av eldre bygninger allerede fra oppstarten var en sentral arbeidsoppgave for laget. Bevaringstanken var faktisk ivaretatt i vedtektene. Ifølge §1 skulle laget verne om kulturminner av *alle* slag i bygda. Dette henspiller også på bygninger og boområder.

Del 2 – Noen glimt fra virksomheten

Registrering av bygninger

På samme tid som HHV ble etablert, hadde Malvik kommune fått i oppdrag å registrere bygninger som var satt opp før år 1900. Det var naturlig å henvende seg til historielaget for å få utført arbeidet. Laget behandlet henvendelsen på sitt første årsmøte, 21. januar 1981, og vedtok å takke ja til å registrere husene i Hommelvik-området. En så også på oppdraget som en mulighet til å bedre økonomien i laget. Betalingen var kr. 100 per hus.

Registreringen var relativt omfattende. Et detaljert skjema med 31 spørsmål skulle fylles ut. Opplysningene gjaldt både opprinnelig bruker, hovedhuset og eventuelle andre bygninger på eiendommen. Alle innsamlete data skulle så innføres på et eget skjema. I tillegg skulle det tegnes planskisse og tas bilde av huset.

To av lagets medlemmer deltok på et 2-dagers kurs hos fylkeskonservatoren for å lære hvordan arbeidet skulle utføres. De instruerte i neste omgang de andre registratorene. En planla å organisere arbeidet slik at hvert medlem i laget skulle registrere tre hus ved å intervju eierne. Denne planen var nok litt for optimistisk. Arbeidet gikk tregt de første årene. Først i årsmeldingen for 1985 kan en lese at registreringen "så å si" er gjennomført.

Mostadmark jernverk

Høsten 1981 arrangerte historielaget et medlemsmøte med foredrag om jernverksdrift i gamle dager og virksomheten ved Mostadmark jernverk. I etterkant av møtet ble det diskutert om laget burde sette i gang arbeid for å bevare ruinene etter jernverket og eventuelt opprette et jernverksmuseum. Meraker Brug stilte seg positivt til bevaring av området og var villig til å felle skogen. Forutsetningen var imidlertid at noen måtte utarbeide en driftsplan og stå ansvarlig for driften av området.

Det ble etter hvert klart at HHV ikke hadde kapasitet til å ta fatt på et så omfattende bevaringsarbeid alene. Høsten 1985 inviterte derfor laget til møte i Mostadmark samfunnshus i den hensikt å danne en egen verneforening for jernverksområdet. Her ble det lagt fram en skisse til verneplan utarbeidet av Fylkeskonservatoren. Møtet vedtok enstemmig å danne en slik forening som fikk navnet Mostadmark Jernverks Venner.

Møtet valgte et arbeidsutvalg som fikk i oppdrag å lage framdriftsplan og administrere arbeidet med å bevare jernverksminnene. HHV så det som viktig å ha fortløpende kontakt med verneforeningen og samarbeide der det var naturlig. Kontakten ble formalisert ved at laget skulle ha en representant i den nye foreningens arbeidsutvalg. De første årene hadde HHV også en observatør i styret til Mostadmark Jernverks Venner.

Selv om HHV formelt sett gjorde det nødvendige grepet for å sikre jernverksruinene, må nok laget dele æren med metallurg Arne Espelund ved NTH. Under hele prosessen var han en viktig pådriver i arbeidet, ikke minst i forhold til Meraker Brug og Fylkeskonservatoren.

Bevaringssaker og verneplan for boområder

Lagets arbeid de første årene var mye konsentrert om bevaring av hus og boligområder. En engasjerte seg ofte i konkrete rivingstilfeller gjennom brev og avisartikler. HHV tok også på et tidlig tidspunkt kontakt med Malvik kommune for å diskutere retningslinjer for bevaring av eldre bygninger.

I samtalene ble det klart at mulighetene for å nå fram var størst hvis en tok utgangspunkt i boområder i stedet for enkelthus. Våren 1981 sendte HHV derfor brev til Malvik bygningsråd der en foreslo å bevare to boområder i Hommelvik: Johan Nygaardsvolds gate og nedre del av Selbuvegen. Bygningsrådet stilte seg positivt til forslaget og vedtok etter hvert å legge ned midlertidig forbud mot deling og byggearbeider for de to områdene.

Seinere foreslo laget at også Mojalet skulle inngå som en del av det bevaringsverdige området i reguleringsplanen for Hommelvik sentrum. Høsten 1985 vedtok bygningsrådet at alle rivingssøknader innenfor de tre områdene skulle forelegges antikvarisk sakkyndig til uttalelse.

Også i seinere tid har HHV engasjert seg i bevaringssaker, for eksempel i sammenheng med Torggården og det gamle realskolebygget.

Livsløpsintervjuene

I de første årene arbeidet historielaget som nevnt med å registrere eldre bygninger etter oppdrag fra kommunen. Seinere fikk vi en forespørsel om innsamling av kildemateriale i forbindelse med skriving av et planlagt fjerde bind av Malvik bygdebok. Det var snakk om å intervju eldre personer om oppvekst, arbeidsliv og forholdene i Hommelvik og omegn i perioden 1920 – 1940.

Laget så på dette som en interessant oppgave. En hadde faktisk allerede gjennomført noen slike intervju. Arbeidet måtte imidlertid nå legges opp mer systematisk. Ved utvalg av intervjuobjekter måtte en være mer nøye med å få variasjon i yrkesbakgrunn og bosted. Det burde også være en jevn fordeling mellom kvinner og menn. Vi benyttet oss av guiden for livsløpsintervju som Historisk institutt ved Universitetet i Trondheim hadde utarbeidet. Guiden ble supplert med et skriftlig spørreskjema som den enkelte skulle fylle ut.

I alt 23 intervju ble tatt opp på kasettbånd og avskrevet. I ettertid var det kanskje litt skuffende å se at en relativt liten del av det muntlige kildematerialet som HHV samlet inn, kom på trykk i bygdeboka.

Kulturminnedagen

Den europeiske kulturminnedagen arrangeres hver høst i første halvdel av september. Gjennom ulike arrangementer over hele landet skal Kulturminnedagen bidra til å skape forståelse og interesse for kulturminner og kulturmiljøer. Hvert år er det et bestemt tema som skal belyses, som for eksempel "Kirker og kirkegårder", "Gamle håndverk i ny tid", "Tradisjoner i tre" og "Da klokka klang....Skolen-bygningen- kunnskapen".

Kulturminnedagen ble markert for første gang i Norge i 1993. HHV har siden 1994 vanligvis deltatt med små eller store arrangement. Ofte har en hatt åpent museum på Jakobsli med kåseri og utstillinger både av bilder og gjenstander.

Enkelte ganger har en gjort litt mer ut av Kulturminnedagen. For eksempel hadde en i forbindelse med temaet om skolen et opplegg med uteleker og skoletime på gammelmåten. I en periode var "byvandring" i Hommelvik et viktig bidrag fra historielaget på Kulturminnedagen. Det har også vært lagt opp til arrangement i samarbeid med andre foreninger og organisasjoner, særlig Malvik historielag og Mostadmark Jernverks Venner.

”Byvandringar”

I forbindelse med Kulturminnedagen i 1995 gjennomførte historielaget en ”byvandring” i Hommelvik sentrum. De frammøtte fikk orientering om Moheim som var skysstasjon i tidligere tider og om området og gårdene som inngikk i gamle Lunden nede ved Thoresenberget. Til slutt ble de omkring tjue deltakerne samlet i Rådhuskantina, der blant annet den bygningsmessige utviklingen i Hommelvik sentrum ble presentert gjennom kart og bilder.

Byvandringen ble godt mottatt, slik at nye vandringar ble gjennomført på Kulturminnedagen i årene som fulgte. Her fikk en stifte bekjentskap med historien til Torggården, Folkets Hus, Bedehuset og Frelsesarmeen. Mange private eiendommer ble besøkt: Jensengården, Lysholmgården, Karlsrud og flere hus langs Reidar Jensens gate. På den siste vandringen tok en også turen til Karlslyst gård.

Byvandring ble gjenopptatt som en egen programpost i forbindelse med 25-årsjubileet. Orienteringene denne gangen omfattet blant annet Johan Nygaardsvolds eiendom og Hommelvik kirke, samt boområdene Stykket og Mojalet. Opphavsmennene til gatenavnene Reidar Jensens gate og Millers veg ble viet spesiell oppmerksomhet.

Årboka

Ideen om å utgi årbok ble diskutert i historielaget allerede på 1980-tallet. En mente det ville være en fin måte å samle inn og nedtegne historisk materiale på. Det var også naturleg at laget formidlet lokalhistorisk kunnskap gjennom skriftlige framstillingar. Et forsterkende argument var at det bebudete arbeidet med nytt bind av Malvik bygdebok ikke ble satt i gang. Flere i laget mente at lokal-befolkningen i alle fall måtte bli tilbudt en årbok, som en slags kompensasjon. HHV henvendte seg derfor i 1988 til de to andre historieforeningene i kommunen for å forsøke å få til et samarbeid om lokalhistorisk årbok.

Igangsettingen av prosjektet lot imidlertid vente på seg. Saken ble diskutert på lagsmøter uten at det ble vedtatt noen forpliktende framdriftsplan. Først etter ti år blir det formelt besluttet å gi ut en årbok for hele kommunen. Like før jul år 2000 så den første historiske årboka for Malvik dagens lys, med Mostadmark jernverk som hovedtema. Og siden har den, som seg hør og bør, kommet ut hvert år. Det er HHV sammen med Malvik historielag og Mostadmark Jernverks Venner som står som utgivere av boka og stoffet samles inn av en egen redaksjonskomité.

Plankbærar'n

Sagbruksindustrien har særlig fra 1880-årene satt sitt preg på Hommelvik. Stedet var preget av store tomteområder med trelast, der plankbærerne utgjorde kjernen i virksomheten. På den bakgrunn tok noen utflyttete hommelvikinger initiativ til å få satt opp en statue av en plankbærer på stedet. HHV mente ideen var god, og på årsmøtet i 1998 ble det vedtatt at laget skulle stå i spissen for prosjektet.

En så for seg at prosjektet Plankbærar'n ville bli langsiktig, ikke minst av økonomiske grunner. Men de nødvendige midlene var på plass bare etter et knapt år med kronerulling. Det var da samlet inn godt over 300 000 kroner, som var målet en hadde satt seg. Mange privatpersoner viste stor giverglede. I tillegg kom det inn tilskudd fra Trondos, LO, Hommelvik og Neadalen Fagforening, Hommelvik Arbeiderlag, Malvik kommune og Malvik Everk. HHV støttet også prosjektet med kr. 5 000.

Annasif Døhlen fikk oppdraget med å lage skulpturen, som ble avduket og overrakt Malvik kommune den 17. juni år 2000. Arrangementet ble krydret med hornmusikk og taler, med bra oppslutning fra lokalbefolkning, presse og TV.

Møter og sammenkomster

Medlemsmøter var en fast foreteelse i årene etter etableringen av HHV. En hadde gjerne både vårmøte og høstmøte. Foredragene omhandlet blant annet husmennene på Moan, idrettens historie i Vika og Hommelvik rundt forrige århundreskifte. Meråkerbanens historie og gamle hus i Hommelvik sentrum ble presentert gjennom lysbildekåserier.

Medlemsmøtene hadde imidlertid varierende oppslutning. Det var kanskje en av grunnene til at det i en relativt lang periode av laget historie nesten ikke ble arrangert medlemsmøter. I stedet ble foredrag og kåserier etter hvert et fast innslag på årsmøtene, med tema som for eksempel dialekter, saltveger i gamle dager, pilegrimsleden gjennom Malvik og bosettingsutviklingen i Malvik kommune.

En kan kanskje etter hvert se en tendens til at medlemmene ble kalt inn til møte hvis styret mente laget burde uttale seg om regulerings- og bygningssaker eller kulturplaner. Det kunne også arrangeres møter med kulturetaten i kommunen. Regionkonservator Birgitta Odén ble for eksempel invitert for å orientere om sin virksomhet i forhold til museene i Malvik, Selbu og Tydal.

HHV har forsøkt seg med åpne møter en rekke ganger. I forbindelse med Regjeringen Nygaardsvolds 50-årsjubileum i 1985 ble det for eksempel invitert til et åpent møte der Reidar Hirsti kåserte om Gubben med utgangspunkt i boka som han hadde skrevet. Året etter ble det arrangert en lokalhistorisk bygdekveld – "Dagligliv i 1930-åra". Programmet omfattet blant annet samtale med innbudte pensjonister, moteoppvisning utført av ungdomsskoleelever, kåseri om eldre matskikker og matoppskrifter, revysang og allsang. Serveringen var kveldsgrøt etter gammel oppskrift.

Også i årene etter 2000 har historielaget invitert til åpne møter. Et lysbildekåseri om kjente og kjære plasser i Hommelvik falt i smak hos publikum. Det har blitt tradisjon for HHV å arrangere førjulstreff på Jakobsli i tilknytning til tenning av julegrana. På disse, ofte godt besøkte hyggekveldene, er det blitt kåsert over ulike tema som jul i gamle dager, gamle setervoller i Malvik og Johan Nygaardsvolds bok «Min barndom og ungdom». Opplesing av dikt og fortellinger hører gjerne også med til førjulstreffene.

Turer og utflukter

Først på 1980-tallet var familieturer til fots en naturlig del av historielagets virksomhet. Flere turer gikk til tidligere husmannsplasser, for eksempel i Høybygrenda eller i området rundt Foldsjøen. Det ble også arrangert tur over Kjerkstien fra Bakken til Haset med bra oppslutning.

På 1990-tallet ble det arrangert en rundtur i kommunen med buss. Stoppestedene var Mostadmark jernverk, kapellet i Mostadmarka, Mariakirken i Volden og Fjølstadtrøa. En hadde også en busstur til Stiklestad med omvisning på museet som er blitt utviklet i tilknytning til Stiklestad kirke og teaterplassen. I 1997 stilte laget seg i spissen for en tur til Amerika i forbindelse med 100 års-jubileet til menigheten Malvik kirke i staten Minnesota.

Fotturene fikk en renessanse i 2001 da det igjen var duket for utflukt til Høybyen. Denne gangen ble det avlagt besøk på Høybygjerdet, Bjørnrommet og Nygaardsvolden. Et par år seinere gjennomførte laget en historisk vandring fra Maria-alteret i Volden til Mostadmark Jernverk. Det var omvisning ved Mariakirkens minnealter, kilden og gruvene med påfølgende fottur langs Kjerkstien.

I jubileumsåret arrangerte laget en vandring langs Homlastien i samarbeid med idrettslagets friidrettsavdeling. Vandringen gikk fra Dølafossen til Hommelvik med flere foredrag underveis.

Del 3 – Museums- og fotoarbeid, hovedaktivitetene i HHV

Jakobsli museum

I 1985 inngikk HHV en avtale med Malvik kommune om leie av eiendommen Jakobsli i Selbuvegen til oppbevaring av museumsgjenstander. Dette resulterte i at svært mye av lagets aktivitet i siste halvdel av 1980-årene dreide seg om museumsarbeid.

Vi var så heldige å få overta Birger Thorshaugs private samling av verktøy, husgeråd og andre gårdsgjenstander. Nærmere 100 objekter hadde han samlet gjennom et langt liv og oppbevart på gården i Mostadmarka. Da det gamle bårehuset på Hommelvik kirkegård skulle rives, ble vi tilbudt alle gjenstandene som var oppbevart der, blant annet Hommelvik kirkes første prekestol og orgel. Det hadde også lyktes oss å få tak i pulter fra gamle Bakken grendeskole og annet skolemateriell.

Da Jakobsli museum ble offisielt åpnet våren 1987, kunne vi stolt vise fram tre rom i hovedbygningen: skolestua, kirkerommet og et eget rom med Birger Thorshaugs samling av gårdsredskaper og husgeråd. I tillegg inneholdt Jakobsli bygninger som i seg selv var historisk interessante. Gårdstunet med uthus, størhus og stabbur var typisk for bebyggelsen i Hommelvik fra 1890-åra og utover.

Allerede året etter museumsåpningen stod "Nygaardsvoldrommet" ferdig. Det bestod av møbler, gjenstander, bøker, bilder, brev og lignende etter stedets store sønn. Utstillingen ble seinere i sin helhet flyttet til Johan Nygaardsvold museum. Siden først på 1990-tallet har en satset mye på å få i presentert en autentisk arbeidebolig i 2. etasjen på Jakobsli.

HHV har enkelte år hatt åpent museum på noen lørdager eller søndager i sommerhalvåret. Publikum har også hatt muligheten til å få omvisning på Jakobsli etter avtale. Museet har nesten hvert år hatt besøk av skoleklasser fra Hommelvik. Også barnehager og andre skoler i kommunen har meldt sin interesse og fått omvisning. Ved siden av de faste presentasjonene som er knyttet til bestemte rom på museet, er det jevnlig blitt arrangert tidsbegrensede utstillinger. Det har for eksempel dreid seg om handarbeid, husflid, dåpskjoler og leker. Temaet for utstillingen i jubileumsåret var barne- og ungdomskulturen på 1950-tallet.

HHV har opp gjennom årene mottatt mange gjenstander fra lokalbefolkningen. Den største enkeltsamlingen fikk laget av Marit Buaas, som overleverte redskaper og verktøy som var laget og brukt av hennes far. Birgit og Sverre Helgebostad har også gitt mange gjenstander. Noen av gavene som mottas, passer automatisk inn i de faste utstillingene. Andre er blitt plassert i uthusene, slik som samlingen av ovner fra Hommelvik verft og støberi. HHV disponerer også et stort lagerrom i Trondos-kjelleren, noe som gjør det mulig å motta relativt plasskrevende gjenstander.

I avtalen mellom HHV og Malvik kommune om leie av Jakobsli heter det at utvendig vedlikehold bekostes og utføres av kommunen. Dette har blant annet ført til at kommunen har gjennomført reparasjoner på piper og lagt nytt tak på hovedbygningen. Innvendig vedlikehold av museet skulle imidlertid være HHV sitt ansvar. Det har resultert i at medlemmer i laget har utført reparasjoner, delt av rom og slipt golv. Kontinuerlig har en malt og opprustet rommene på ulike måter – både i hovedbygningen og uthusene. Et spesielt prosjekt var å flytte tilbake og istandsette dokkestua som tidligere har tilhørt eiendommen.

Leieavtalen mellom HHV og kommunen ble revidert i år 2000. Her ble det presisert at en i forbindelse med vedlikehold og oppussing av Jakobsli skal innhente bygningskyndig

assistanse og rådføre seg med museumsfaglig ekspertise. Det har ført til at HHV i større grad har involvert regionskonservatoren i museumsarbeidet.

Fotoarkivet

Ideen om å etablere et fotoarkiv ble lagt fram allerede på lagets første årsmøte. En fotograf fra Trøndelag Folkemuseum ble innbudt for å gjøre greie for hvordan de organiserer registrering av gamle bilder. Et av historielagets medlemmer presenterte en stor mengde gamle bilder fra Hommelvik og omegn som han hadde samlet inn gjennom en årrekke. Trøndelag Folkemuseum fattet stor interesse for å få arbeide med denne samlingen og tilbød å lage kopier av bildene til historielaget.

Dette var begynnelsen på et langt og fruktbart samarbeid med Trøndelag Folkemuseum med hensyn til fotoarkiv. HHV innhenter informasjon om bildene og fører opplysningene inn på spesielle registreringsskjema. Museet overfører opplysningene til kartotekkort og foretar avfotografering av bildene. Historielaget mottar så kopier av bildene og kartotekkortene, som sorteres og plasseres i temapermer. Laget har i løpet av sine 25 første arbeidsår opparbeidet et arkiv på 1557 bilder, det vil si en tilvekst på vel 60 i gjennomsnitt per år.

Et utvalg av bildene er blitt presentert gjennom mange utstillinger opp gjennom årene. Foruten bilder av områder og bygninger i Hommelvik, har det dreid seg om spesialutstillinger om Samvirkelaget, idrettslivet, 2. verdenskrig, skolen og jernbanen. HHV får ofte forespørsler om lån av bilder. Mange kopier av lagets bilder er for eksempel brukt i bygdebøkene og i bildeboka "Malvik kommune – 100 år". De pryder vegger på Motrøtunet og fins i lesekroken ved Malvik sykehjem. Malvik videregående skole har permanent "utstilling" av gamle idrettshelter fra Hommelvik i et av sine klasserom. Bilder fra HHV sitt fotoarkiv dukker også av og til opp i utstillinger på Trøndelag Folkemuseum.

Bygdekalenderen

Etableringen av Jakobsli fikk også en uønsket konsekvens for HHV. Med få unntak ble andre aktiviteter og oppgaver liggende. På samme tid var arbeidet med nytt bind av Malvik bygdebok satt i gang. Dette sorterte ikke direkte inn under HHV, men flere av medlemmene var representert i Bygdebokkomiteen. Komiteen hadde i perioder flere møter i uka og måtte nødvendigvis legge beslag på mye tid.

For å forsøke å øke aktiviteten i laget, vedtok årsmøtet i 1992 et forslag fra styret om å omorganisere utvalgsstrukturen. Ved siden av museumskomiteene, ønsket en å opprette en såkalt historiekomiteé. Den nye historiekomiteen valgte å prioritere arbeidet med å få utgitt en bildekalender, og kunne samme år presentere "Bygdekalender anno 1993". Laget har siden gitt ut bygdekalender hvert år.

Arbeidet med bygdekalenderen består i å velge ut bilder, skrive bildetekster, legge til rette for trykking og organisere salg. De aller fleste bildene er blitt hentet fra HHVs fotoarkiv. De første årene ble det solgt rundt 400 kalendere. Gjennomsnittet i perioden 2000 – 2004 lå på ca. 670, som tilsvarte en årlig fortjeneste på nærmere 20 600 kroner. "Bygdekalenderen anno 2003" innehar rekorden med 787 solgte kalendere og vel 24 000 kroner i overskudd.

KILDER

HHVs årsmeldinger fra styret og arbeidsgrupper 1980 – 2005.

HHVs protokoller og arkivpermer 1980 – 2005.

Malvik bygdebok bind 1, Globus-forlaget 1959.

Malvik bygdeblad 1980 – nr. 2, 6, 10 og 12.

Stjørdalens Blad – 18. og 22. mars 1980.

Private notater.

VEDLEGG 1

HHVs ledere i arbeidsårene 1980 – 2005

Roger Snustad (interimstyre)	1980
Roger Snustad	1981– 1982
Aage Moan	1983 – 1988
Tor Haldberg	1989 – 1993
Torbjørn Hammer	1994
Øivind Kristiansen	1995 – 1997
Harald Kulbotn	1998 – 2001
Ellen Zirr Buaas	2002 – 2005

VEDLEGG 2

Medlemstall og økonomi 1981 – 2004

Arbeidsår	Antall medlemmer	Inntekter	Utgifter	Beholdning
1981	28	6 200	1 100	5 100
1986		9 200	14 100	3 900
1990	42	19 000	9 200	15 500
1995		40 400	24 700	94 900
2000		59 200	50 500	132 000
2004	78	103 100	93 100	211 800

